

Ἡ Συμβουλευτική Ποιμαντική καὶ ἡ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων στὴν Παράδοση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας*

Ὁρθόδοξη φυλο-λογία

Τὸ θέμα τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων εἶναι ἓνα σημαντικό ζήτημα καὶ οἱ ποιμαντικοὶ σύμβουλοι τὸ ἀντιμετωπίζουν πολὺ συχνά. Τὸ ζήτημα ἀφορᾷ στὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι, δηλαδή, ἀνθρωπολογικὸ ταυτόχρονα ὅμως εἶναι καὶ θεολογικό. Ἀλήθεια, θὰ ἀναρωτηθεῖ κάποιος, τί ἔχει νὰ πεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη θεολογία γιὰ τὴ ζωὴ τῶν φύλων, τὴν ἰσοτιμία καὶ πῶς αὐτὰ συνδέονται μὲ τὴν πνευματικὴ ζωὴ; Ἡ ἀπάντηση ἀρχικὰ εἶναι ὅτι ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα δὲν ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ δώσει νόημα καὶ νὰ λύσει προβλήματα καὶ τῆς καθημερινότητας, τῆς «ἐδῶ καὶ τώρα» ζωῆς.

Τὸ ζητούμενο, λοιπὸν θὰ ἦταν μία ὀρθόδοξη φυλο-λογία (μὲ ὑψίλον) ποὺ νὰ μὴ βλέπει –ἄς μᾶς συγχωρέσουν οἱ φιλόλογοι- φιλολογικὰ τὴ ζωὴ τῶν φύλων, ἀλλὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν πνευματικότητα ποὺ βιώνεται στὴν Ἐκκλησία¹.

Μία τέτοια ὀρθόδοξη φυλο-λογία προσπαθήσαμε νὰ ἀντλήσουμε μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βίου τῶν ἀγίων μας στὰ συναξάρια καὶ τὰ μηναιὰ τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιὰ μία συγκεκριμένη ἔρευνα ποὺ ἔγινε στὸ πλαίσιο τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος Σπουδῶν «Ποιμαντικὴ Θεολογία καὶ Ἀγωγή» τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Στὴν ἔρευνα αὐτὴ ἔλαβαν μέρος ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Καθηγητοῦ Α.Μ. Σταυροπούλου

---

* Σε συνεργασία με τὸν Στέφανο Χρ. Κουμαρόπουλο, Δρ. Θεολογίας, Ἀνακοίνωση στὸ πλαίσιο τοῦ 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου τοῦ Κλάδου Συμβουλευτικῆς Ψυχολογίας τῆς Ἑλληνικῆς Ψυχολογικῆς Ἐταιρείας (27-29 Νοεμβρίου 2003), στὴ θεματικὴ Συνεδρία: Σύγχρονες θεωρητικὲς προσεγγίσεις στὰ γυναικεῖα θέματα (Παρασκευὴ 28 Νοεμβρίου ὥρα 12.30-14.00). Τίτλος τοῦ Συνεδρίου: *Ἡ Συμβουλευτικὴ Ψυχολογία στὰ Γυναικεῖα Θέματα: Σύγχρονες προσεγγίσεις.*

¹ Βλ. εἰσήγηση τοῦ Α. Μ. Σταυροπούλου, Σεξουαλικότητα, διαφορὰ τῶν φύλων καὶ πνευματικὴ ζωὴ, στὸ Διεθνὲς Συνέδριο ποὺ εἶχε ὡς τίτλο: *Ψυχοθεραπεία καὶ Ὁρθόδοξη Θεολογία*, καὶ ἔγινε 1-5 Ὀκτωβρίου 2003 στὸ Συνεδριακὸ Κέντρο Ἀλιάρτου Βοιωτίας. Τὸ κείμενο περιλαμβάνεται στὸ βιβλίο τοῦ ἰδίου *Ποιμαντικὴ Γάμος καὶ Οἰκογενείας*, Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2008, σ. 42-59.

καὶ τὴ συνεργασία τοῦ ἀποσπασμένου ἀπὸ τὴ Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση στὸ Τμῆμα Δρ. Θεολογίας Στ. Κουμαρόπουλου οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς Ἀθανάσιος Ἀλέξανδρος Ἀντωνίου, Ἑλένη Ἀργυροπούλου, Ἄννα Καπελέρη, Μαρία Σταματοπούλου.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέσω τῆς παραδόσεώς της, τῆς διδασκαλίας τῆς ἔχει πολλὰ νὰ ὑποδείξει γιὰ τὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων. Μελετώντας τὴν ἔρευνα ποὺ σᾶς προαναφέραμε μέσα ἀπὸ τοὺς βίους τῶν ἁγίων προκύπτουν συμπεράσματα ἱκανὰ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ διαχρονικὰ πρότυπα σχέσεων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ δόγματα τοῦ Ὁρθόδοξου Χριστιανισμοῦ εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι μοναδικὰ καὶ ἀνεπανάληπτα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα σὲ καμία περίπτωση δὲν ὑπολείπονται σὲ ἀξία μεταξύ τους. Αὐτὸ ποὺ τοὺς διαφοροποιεῖ εἶναι ὁ διαφορετικὸς ρόλος ποὺ καλοῦνται νὰ διακονήσουν, καθὼς καὶ νὰ διαχειριστοῦν ὀρθὰ τὰ διαφορετικὰ χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἔχει προικίσει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση ὅλων τῶν παραπάνω κειμένων ἀναδεικνύεται μία συμβουλευτικὴ στάση ποὺ προτρέπει καὶ τοὺς σημερινοὺς πιστοὺς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες νὰ δέχονται τὸ φύλο τους χωρὶς ὑπεροψία ἢ αἰσθήματα κατωτερότητας, χωρὶς διάθεση κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἢ ὑποταγῆς στὸν ἄλλο.

Ἀπὸ τὴ θεολογία τῶν φύλων ἀναδεικνύεται μία συμβουλευτικὴ τῶν φύλων, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε ἀνδρα καὶ γυναῖκας ὡς μοναδικοῦ προσώπου, αὐτεξουσίου ὄντος καὶ εἰκόνας Θεοῦ.

Μέσα στὰ μηναιῖα καὶ τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων διαπιστώσαμε τὸ σεβασμὸ στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἀλλὰ ἐπιπλέον θαυμάσαμε καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἁγίων γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ταυτότητας τοῦ φύλου τους, σὲ ἐποχὲς ποὺ στερεότυπα καὶ ψεύτικα σχήματα προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιβληθοῦν στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἐκδήλωση τῆς θρησκευτικότητας τῶν ἀνθρώπων. Ἅγιοι καὶ ἁγίες ἀγωνίζονται μὲ συνθηκὲς ἀντίξοες σὲ ἐποχὲς σκληρὲς ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ διαφορετικότητα τῶν φύλων φανερῶνει τὴν ἰσοτιμία τους καὶ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσή τους. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς θρησκευτικότητας ἀναπτύσσονται σχέσεις μεταξύ τῶν δύο φύλων ἐμπλουτισμένες ἀπὸ ἐκτίμηση, ἀγάπη, σεβασμὸ καὶ ἀλληλοκατανόηση.

Ἡ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων καὶ ἡ ὑπέρβαση τῶν στερεοτύπων

Υπάρχουν ἀρκετές περιπτώσεις πού μέσα ἀπὸ τοὺς βίους τῶν ἀγίων ἀναδεικνύεται μία θεολογία τῆς ἰσοτιμίας τῶν δύο φύλων. Συγκεκριμένα ὁ Μέγας Βασίλειος γράφοντας τὸ βίο τῆς Ἁγίας Ἰουλίττας, βάζει στὸ στόμα τῆς τὰ παρακάτω λόγια: «Ἀπὸ τὸ ἴδιο φύραμα μὲ τοὺς ἄνδρες εἴμαστε. Κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλασθήκαμε, ὅπως κι ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὸ Θεὸ γίναμε. Εἴμαστε συγγενεῖς μὲ τοὺς ἄνδρες. Ὅχι μόνο σάρκα πάθηκε γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς γυναίκας ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀπὸ τὰ ὅσα. Ὡστε στερεές, δυνατὲς καὶ ὑπομονετικὲς ὅπως οἱ ἄνδρες ὀφείλουμε νὰ εἴμαστε στὸ Δεσπότη μας»².

Ἀρκετὲς φορὲς μάλιστα πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τόσο τῶν παλαιότερων χρόνων ὅσο καὶ γέροντες τῶν νεότερων χρόνων³ διορθώνουν τοὺς ἀρνητικὸς λογισμοὺς (σὲ θέματα ἰσότητος μεταχείρισης τῶν φύλων) τῶν συμβουλευομένων. Θὰ μπορούσε αὐτὴ ἡ διακριτικὴ διόρθωση λογισμῶν πού ἐφάρμοσαν καὶ ἐφαρμόζουν ἀκόμη οἱ γέροντες καὶ οἱ πατέρες στὴ συμβουλευτικὴ τους νὰ συσχετισθεῖ μ' αὐτὸ πού στὴ συμβουλευτικὴ ψυχολογία ὀνομάζεται γνωσιακὴ ἀναδόμηση⁴.

Ἀρκετὰ συχνὰ στὴ ζωὴ τῶν ἀγίων ὑπάρχουν περιπτώσεις στὶς ὁποῖες ρόλοι καὶ στερεότυπα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ ἔχουν ξεπεραστεῖ. Ἡ ὁσία Ὀλυμπιάδα ἢ διακόνισσα, πού τὴ μνήμη τῆς ἐορτάζουμε στὶς 25 Ἰουλίου, ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρκαδίου. Ἄν καὶ παντρεύτηκε ἔμεινε χήρα ἀμέσως. Βοήθησε μὲ τὴν παρουσίαν τῆς τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Μάλιστα καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ Νεκτᾶριος ἐκτιμώντας τὴ σύνεση καὶ τὴν ἀρετὴ τῆς τὴν συμβουλευόταν ἀκόμα καὶ στὰ ἐκκλησιαστικὰ θέματα⁵. Ἡ ἴδια συνεργασία συνεχίστηκε καὶ μὲ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, ὁ ὁποῖος στὴν ἐξορία τοῦ τῆς ἔστειλε πολλὰ ἐπιστολὰς στὶς ὁποῖες τὴν ἐγκωμιάζει. Εἶναι φανερὸ λοιπὸν πὼς ἡ ὁσία Ὀλυμπιάδα ἂν καὶ ἔζησε καὶ

² J.P. Migne PG 31 241A.

³ Πολλὰ περιπτώσεις διόρθωσης λογισμῶν μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀναφέρονται στὸ βιβλίο τοῦ μακαριστοῦ Γέροντα Παΐσιου τοῦ Ἀγιορείτου, *Λόγοι Δ', Οἰκογενειακὴ ζωὴ*, Ἐκδ. Ἱ. Ἡσυχαστήριον Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, Θεσσαλονίκη 2002.

⁴ Γιὰ τὴ γνωσιακὴ ἀναδόμηση βλ. Ἀναστασίας Καλαντζή- Ἀζίζι, *Αὐτογνωσία καὶ αὐτοδιαχείριση*, Ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 2002, σ. 228-230.

⁵ Παν. Στάμου, *Γρηγορίου Θεολόγου καὶ Ἰωάννου Χρυσόστομου Παραίνεσις πρὸς Ὀλυμπιάδα*, Ἀθήναι 1997, σ. 14.

αυτή σε μία εποχή, στην οποία ή θέση τῆς γυναίκας ἦταν περιορισμένη ἔφτασε στο σημεῖο νὰ ἀποτελεῖ βασικὸ συνεργάτη καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τῆς ἰδιαίτερης τιμῆς καὶ ἐκτίμησης ἀκόμη καὶ Πατριαρχῶν.

Ἀξιοσημεῖωτο ἐπίσης εἶναι ὅτι κάποιες μοναχές, ὅπως ἡ Ὁσία Ἀνθοῦσα⁶, σὲ ἐποχές καθαρὰ πατριαρχικὲς καὶ ἀνδροκρατούμενες βλέπουμε νὰ ἀναδεικνύονται ὡς πνευματικοὶ ὁδηγοὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ νὰ ξεπερνοῦν σὲ πνευματικὴ ἐπιρροὴ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἀνδρες τῆς ἐποχῆς τους.

Μέσα στοὺς βίους τῶν Ὁσίων γυναικῶν πού μελετήσαμε, συναντήσαμε ἀρκετὰ παραδείγματα γυναικῶν, οἱ ὁποῖες, μεταμφιέζονταν σὲ ἀνδρες μοναχοὺς γιὰ νὰ κρυφθοῦν ἀπὸ κάποιους πού τὶς καταδίωκαν ἢ γιὰ λόγους ἀσφαλείας. Ἡ μεταμφίεση αὐτὴ δὲ σήμαινε τὴν ἀπαξίωση τοῦ φύλου τους ἀλλὰ στόχευε στὴν προστασία τους ἀπὸ ἐπιθέσεις. Συνέβαινε λοιπὸν συχνὰ μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ τους φύλου, νὰ ἀναγνωριστοῦν ὡς ἰσάξιες μὲ αὐτοὺς, ἀσκήτριες μοναχές, οἱ ὁποῖες δὲν εἶχαν τίποτα νὰ τοὺς ζηλέψουν⁷.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ τὸ παράδειγμα πού διαβάζουμε στὸ Συναξάρι τῆς 10ης Μαρτίου, ὅποτε γιορτάζει ἡ Ὁσία Ἀναστασία ἢ Πατρικία. Ἡ Ἀναστασία ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527-565) καὶ ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἀκόλουθος τῆς Αὐτοκράτειρας Θεοδώρας, ἀπὸ ὅπου καὶ ὁ τίτλος τῆς Πατρικίας. Ἐπειδὴ φθονήθηκε ὁμως κατέβηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν ἀρχὴ ὡς μοναχὴ καὶ στὴ συνέχεια ὅταν κατάλαβε ὅτι τὴν ἀναζητοῦσε ὁ Ἰουστινιανὸς στὴν σκῆτη τοῦ Ἀββᾶ Δανιὴλ. Ἐπειδὴ ἡ σκῆτη ἦταν ἀνδρική ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ τῆς πρότεινε νὰ μεταμφιεστεῖ, τὴ

⁶ Τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας ἐορτάζουμε στίς 27 Ἰουλίου καὶ ἔζησε στοὺς χρόνους τοῦ Κωνσταντίνου Κοπρώνυμου ἢ Καβαλίνου στὴν ἐπαρχία τοῦ Μαντινέου, ἀγάπησε πολὺ τὸ μοναχισμὸ καὶ τὸν ἐνάρετο βίῳ ἀπὸ μικρῆ καὶ ζοῦσε σὲ ὄρη καὶ σὲ σπήλαια. Ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὸν τρόπο ζωῆς κάποιου ἱερομόναχου Σισίνιου, ὁ ὁποῖος τῆς δίδαξε πάρα πολλά. Κούρευε τὰ μαλλιά της, φόρεσε ἐνδύματα τρίχινα καὶ συμβουλευόταν συχνὰ τὸν ἅγιο Σισίνιο. Πολλοὶ κοσμικοὶ πού ἤθελαν νὰ μετανοήσουν γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους καὶ ἄφηναν τὰ ἐγκόσμια, ἐνῶ πρὶν προσέρχονταν στὸν ἅγιο Σισίνιο, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἁγίου πήγαιναν στὴν ἁγία Ἀνθοῦσα, ἡ ὁποία τοὺς καθοδηγοῦσε πνευματικά. Ἔτσι λοιπὸν ἡ ἁγία εἶχε φτάσει ἐπάξια τὸν καθοδηγητὴ της σὲ ἐνάρετη ζωὴ, ὥστε τῆς ἀπέδιδαν τὴν τιμὴ πού ἀπέδιδαν πρὶν σὲ ἕναν ἅγιο ἀνδρα καὶ αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ἡ φήμη τῆς ἁγίας ἔφτασε παντοῦ ἀκόμη καὶ ὡς τοὺς βασιλεῖς. Μάλιστα κατόρθωσε ἀφοῦ πέρασε πολλὰ βασανιστήρια καὶ τὰ ὑπόμεινε σὰν νὰ ἦταν ἀνδρας νὰ κάνει τὸ βασιλιὰ Κωνσταντῖνο Κοπρώνυμο ἀπὸ ἐχθρὸ φίλο της.

⁷ Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Εὐγενίας Ζούκοβα, *Γυναῖκες-Μοναχοί, Ὅσιες γυναῖκες πού ἄθλησαν μὲ ἀνδρική ἐνδυμασία*. Διπλωματικὴ μεταπτυχιακὴ ἐργασία στὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας, Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2006, 281 σ.

μετονόμασε σὲ Ἀναστάσιο καὶ τὴν τοποθέτησε δίπλα στὴ σκίτη σὲ μία σπηλιά. Λίγο πρὶν τὸ τέλος τῆς ἡ Ἀναστασία εἰδοποίησε τὸν Ἀββᾶ Δανιὴλ γιὰ νὰ τὴν κοινωνήσει καὶ τότε αὐτὸς ποὺ γνώριζε τὸ μυστικὸ τῆς ἔβαλε τὸ μαθητὴ του νὰ γονατίσει γιὰ νὰ εὐλογηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀναστασία, ἀναγνωρίζοντάς τῆς πνευματικὴ ἀνωτερότητα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια ἔχει ἓναν ξεχωριστὸ ρόλο στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση. Μέσα στὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια ἀναγνωρίζεται ὡς ἀπαραίτητη ἡ συμβολὴ τοῦ κάθε φύλου στὴ σύστασή τῆς. Συγχρόνως συστήνεται ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ ἀνδρα καὶ γυναίκας χωρὶς διάθεση ὑποταγῆς ἢ κυριαρχίας τοῦ ἑνὸς στὸν ἄλλον.

Ἐνδεικτικὸ εἶναι ἓνα κείμενο τῶν ἀρχῶν τοῦ προηγούμενου αἰῶνα ποὺ ἀνήκει στὸν ἅγιο Νεκτᾶριο, ἓναν ἀπὸ τοὺς τελευταίους καὶ πιὸ δημοφιλεῖς ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας μας ποὺ ἀναφέρεται στὶς σχέσεις ἀνδρα καὶ γυναίκας μέσα στὸ γάμο. Τὸ κείμενο ἐρμηνεύει τὴ φράση ποὺ ἀνήκει στὸν Ἀπόστολο Παῦλο καὶ ἀκούγεται κάθε φορᾶ ποὺ τελεῖται ἓνας γάμος, «ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα»⁸. Ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ Ἅγιος τὸ ἀπόσπασμα δὲν πρέπει νὰ ἀπομονώνεται ἀλλὰ νὰ συσχετίζεται μὲ τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ὅπου ὁ Ἄπ. Παῦλος καλεῖ τὸν ἄνδρα νὰ ἀγαπήσει τὴν γυναίκα του στὸ μέτρο ποὺ ἀγάπησε ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησία. Ἐχοντας δώσει τίς νουθεσίες στὸν ἄντρα προχωρεῖ κατὰ τὸν ἅγιο ὁ Ἀπόστολος καὶ στὴν γυναίκα στὴν ὁποία συστήνει τὸ φόβο, ποὺ ἐρμηνεύεται ὡς σεβασμὸς καὶ «δὲν πρέπει νὰ ἐκφράζει τίποτα ποὺ νὰ φοβίζει καὶ νὰ τρομάζει τὴ γυναίκα». Ὅπως ἡ ἀγάπη ἑνὸς πιστοῦ ἐμπεριέχει τὸ φόβο μήπως δὲν ἀνταποκριθεῖ στὴν ἀγάπη καὶ στὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς γυναίκας κατὰ τὸν ἅγιο Νεκτᾶριο ἐκδηλώνεται ὡς φόβος ἀγνὸς καὶ δίκαιος, ὡς εὐαισθησία ψυχῆς γιὰ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀγαπάει καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο μεριμνᾷ καὶ ἀνησυχεῖ συνέχεια.

Τὰ φύλα καὶ ἡ συμμετοχὴ τους στὸ ποιμαντικὸ καὶ συμβουλευτικὸ ἔργο

Μορφὲς ἀγίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εἶναι παρούσες ἐνεργῶς ὡς λαϊκοὶ-πιστοὶ καὶ στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς ἐκκλησίας. Μποροῦμε νὰ

---

⁸ Τὸ κείμενο αὐτὸ δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νεκτᾶριο στὸ περιοδικὸ «Ἀνάπλασις» τ. 15, ἄρ. φ. 255, στίς 14.11.1902, σ. 162 κ.ἑξ. Τὸ κείμενο αὐτὸ μὲ ὑπόδειξη τῆς Βαρβάρας Γιαννακοπούλου ἀναδημοσιεύτηκε αὐτοῦσιο στὸ περ. «Ἐφημέριος» στίς 1.2.1988, σ. 42-43.

ξεχωρίσουμε παραδείγματα αγίων που προσέφεραν στην ποιμαντική διακονία με τη συμβουλευτική τους, τὸ κήρυγμα καὶ τὸ φιλανθρωπικὸ τους ἔργο καὶ ἀνύψωσαν τὴν πνευματικότητα τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τῆς ἐκκλησίας⁹.

Παράδειγμα καὶ πρότυπο διαφυλικῶν σχέσεων ἀποτελοῦν ὁ ὅσιος Θεοφάνης καὶ ἡ Ὁσία Πανσέμνη, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἐορτάζεται στὶς 12 Ιουνίου. Ὁ Θεοφάνης παντρεύτηκε σὲ ἡλικία δεκαπέντε ἐτῶν, λίγο ἀργότερα ὅμως ἡ γυναίκα του πέθανε καὶ ἐκεῖνος προτίμησε νὰ ἀκολουθήσει τὸν ἀσκητικὸ βίον. Ὅταν πληροφορήθηκε ὅτι μία γυναίκα, ἡ Πανσέμνη, ζοῦσε μέσα στὴν ἀμαρτία, ὁ ὅσιος φορῶντας πολύτιμα ροῦχα πῆγε στὸ πορνεῖο, ὅπου διέμενε ἡ γυναίκα καὶ τὴ ζήτησε σὲ γάμο γιὰ νὰ τὴν προστατέψει ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Ἐκείνη δέχτηκε καὶ τότε ὁ Θεοφάνης ἔκτισε ἓνα κελλὶ δίπλα στὸ δικό του, ὥστε ἡ Πανσέμνη νὰ ἀκολουθήσει τὸν ἀσκητικὸ βίον. Ἔτσι ὁ Θεοφάνης ἔγινε συνεργὸς τῆς σωτηρίας τῆς Πανσέμνης, ἡ ὁποία μάλιστα ἀξιώθηκε τοῦ μεγάλου χαρίσματος τῆς θαυματουργίας.

Ἡ ὁσία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία εἶναι μία ἀκόμη Ὁσία τῆς νεώτερης ἐποχῆς ποὺ ἡ προσφορὰ τῆς ὑπῆρξε τεράστια καὶ ἀκόμη καὶ μετὰ ἀπὸ πέντε αἰῶνες σήμερα τὰ τοπωνύμια ποὺ φέρουν τὸ ὄνομά της στὴν Ἀθήνα εἶναι πάρα πολλά, γεγονός ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ἀναγνώριση τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων στὸ πρόσωπό της. Ἡ ὁσία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία ἔζησε στὴν Ἀθήνα τὸν 16ο αἰ. μ.Χ. Ὅταν χήρεψε ἔκτισε γυναικεῖο μοναστήρι καὶ ἔγινε μοναχῆ. Κοντὰ στὸ μοναστήρι ἔκτισε ξενοδοχεῖα καὶ νοσοκομεῖα γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀρρώστους, τοὺς ὁποίους ἐπισκεπτόταν λέγοντάς τους λόγους εὐαγγελικὸς καὶ παρηγορητικὸς¹⁰. Τέλεσε πλῆθος ἀπὸ ἀγαθοεργίες καὶ ἄσκησε τὸ συμβουλευτικὸ ἔργο σὲ ἄντρες καὶ γυναῖκες. Μάλιστα θεωρεῖται ὡς μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ἑλληνίδες φεμινίστριες, ἀφοῦ ἀγωνίστηκε γιὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὴν προστασία τῶν

⁹ Ἰδιαίτερα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῆς γυναίκας στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας βλ. ὁμότιτλο ἄρθρο τῆς Βαρβάρας Χ. Γιαννακοπούλου στὸ τιμητικὸ ἀφιέρωμα γιὰ τὸν Κ. Δ. Μουρατίδη, Ἀθήνα 2004, σ. 911-920. Πρβλ. καὶ τὶς συμβολές τῆς ἐπίκουρης καθηγήτριας Δημητράς Κούκουρα, Ἡ θέση τῆς γυναίκας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ τὴ Θεολογία καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ἰω. Πέτρου(2001), Φύλο, κοινωνικοὶ ρόλοι, Ὁρθοδοξία στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ πραγματικότητα στὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Νέα Σειρά, Τμῆμα Θεολογίας τ. 11, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 191-198 καὶ 253-263.

¹⁰ Βίκτωρος Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 439.

γυναικῶν τῆς ἐποχῆς της καθὼς καὶ γιὰ τὴν σχολικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση τῶν νεαρῶν γυναικῶν. Ἡ ὁσία Φιλοθέη ἀξιώθηκε τέλος νὰ θαυματουργεῖ, θεραπεύοντας ψυχικὲς καὶ σωματικὲς ἀσθένειες¹¹. Μαρτύρησε ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητὲς τῆς ἐποχῆς ἐπειδὴ κήρυσσε τὴν Ὁρθόδοξη πίστη. Τιμᾶται στὶς 19 Φεβρουαρίου.

«Μητερικὰ» καὶ ἡ ἀνάληψη τῆς πνευματικῆς μητρότητας

Ἀπὸ τὰ παραπάνω παραδείγματα φαίνεται ὅτι ἡ ἄσκηση τῆς συμβουλευτικῆς ποιμαντικῆς δὲν εἶναι μόνο ἀνδρικό προνόμιο οὔτε προσδιορίζεται ἀπὸ μία καθορισμένη μορφή. Στὶς μέρες μᾶς ὅσοι ἀσκοῦν συμβουλευτικὸ ἔργο στὸ χῶρο τῆς θεολογίας, λαϊκοὶ θεολόγοι, μοναχοὶ-μοναχὲς καὶ κληρικοὶ, προσεγγίζουν μὲ ἰδιαίτερο σεβασμὸ τὴ σύγχρονη γυναίκα. Τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἀμμάδων (μητέρων, ἀσκητριῶν), τὰ *Μητερικὰ*, δηλαδή, ποὺ κυκλοφοροῦν σήμερα, μᾶς ὑποδεικνύουν τὴ λεπτὴ ψυχολογία τῶν πρωταγωνιστριῶν τους, ποὺ κάνουν πλέον τοὺς θεολόγους νὰ μιλοῦν ὄχι μόνο γιὰ πνευματικὴ πατρότητα ἀλλὰ καὶ γιὰ πνευματικὴ μητρότητα. Ἀρκετὲς φορὲς μάλιστα (ἰδιαίτερα σὲ γυναικεῖα μοναστήρια) ἀκούγεται στὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας τὸ «Δί' εὐχῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ Μητέρων ἡμῶν...»

Σύγχρονοι Γέροντες, ὅπως οἱ μακαριστοὶ Παῖσιος καὶ Πορφύριος καὶ Γερόντισσες, ὅπως ἡ μοναχὴ Γαβριηλία, μιλοῦν μὲ ἐκτίμηση καὶ θαυμασμὸ γιὰ τοὺς πολλαπλοὺς ρόλους ποὺ καλοῦνται νὰ ὑπηρετήσουν οἱ γυναῖκες στὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία. Παράλληλα μὲ τὴ συμβουλευτικὴ τους φρόντισαν νὰ παρέχουν ψυχολογικὴ συνδρομὴ καὶ πνευματικὰ ἐφόδια, γιὰ νὰ τονώσουν τίς γυναῖκες στὶς ἐπάξεις τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ λειτουργήματος ποὺ ἀσκοῦσαν, τονίζοντας ἰδιαίτερα τὸ κεντρικὸ καὶ μοναδικὸ ρόλο ποὺ ἐπιτελοῦν μέσα στὴ σύγχρονη οἰκογένεια καὶ στὴν κοινωνία γενικότερα.

¹¹ *Μηναῖα*, (1960) Φεβρουάριος, Ἔκδ. Αποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα, σ. 106.